

Durran vagy pukkan?

Az „istenadta” közben muzsikát szerel a hordós zuhanyba, feltalálja és használja a fabiciklit vagy oda sem ügyelve a helyi történelemre cipeli a sített (vulgáris, Magyar értelmező kéziszótár) meg a felszedett padozatot a gyűlésteremből, melyet mintha évtizedek (századok?) óta renoválnának, mint a kaposi városházát.

S amíg az „istenadta” némán, sőt siketen — lásd az ezermesteri tehetségű cselédet játszó Kósa Béla! — orcája verejtékével küzd a mindennapi betévéért, addig amazok szót szátyárolnak, parfümöt izzadnak a politikacsinálásban. Ki dagonyázva a tekintélyelvűség marasztaló mocsarában, ki egyet-egy lépve (lépintve) fontolón halad, ki meg — szavakban — szelek szárnyán (széllal bélelten?) egyenlők közt elsőként repülne a közjó felhőkbe vezető csúcsai felé. Ideológiák cifra köntöséből vetkeztetvén azonban ez a pusztta tét: ki ülhet bele az alispáni bársonyszékbe. És — hatos lottó meg 13+1 találat együtt — ki párosodhat a gazdag özvegy vagyongóval?

A Csiky Gergely Színház Nagy Ignác (1810–1854) választási-szerelmi vígjátékát tűzte műsorára. Röpdolgozatszerű tömörséggel róla, koráról: Festetics gróf tisztartójának Náci fia — ki Pécsert Garay János, Budán Eötvös József osztálytársa volt — nemcsak asszonyt kapott Halmy Kornélia kellemetes személyében, hanem nevelőnőt is: a hölgy magyarra (nyelvre, irodalomra) „oskálázta”. S Nagy Ignác lett az első magyar sztárriporter, bár nyugati mintára. Sőt, Széchenyi a segédszerkesztőjévé emelte; később a Hölgykurír főszerkesztője, az önálló Hírharang-rovat, a „magyar satyrikus irály” megalkotója lett. A sokszínű reformidőben Nagy Ignác rokonszenvezett a polgárosodással, a liberális életeszeménnyel, ám kívül maradt a politkán; ma sokat idézett ki-

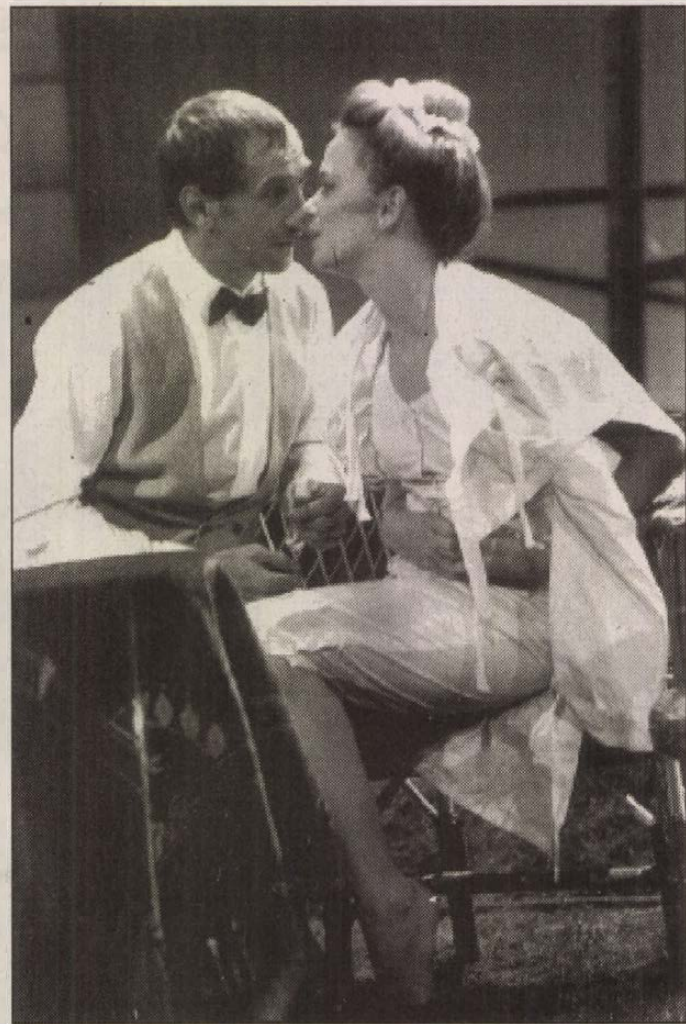
fejezéssel „kibekkelte” az előző rendszert, de — pénzügyi hivatalt vállalva — a szabadságharcot is. (Morális kategória a politikánfelüliség vagy emberi gyávaság, lehet találgatni. Nem elhallgatható: Nagy Ignác a bukás után sok tiltott író közt a néven a Hölgykurírban — például Jókait is —, hogy olvasóközönséghez jussanak.

A száz arannyal díjazott *Tisztújításról* (1843) néhány vélekedés. Szerb Antal: „humorának erejét a keserűségéből meríti, és nevetéssel egy új világrendet akar előkészíteni.” (Bár ő jelentéktelen mesterembernek tartotta Nagy Ignácot.) Szauder József: „valósággal iskolát csinált... Arany János és Eötvös József elbeszélő műveire is hatott.” Nagy Péter 1984-ben: „...a Tisztújítással sokkal felületibb jelenségeknél ragad meg: a politikai pártok és szavazatszerzésük visszasságainál.” (Egy-pártrendszeri firtor a pluralizmusnak?)

Alig fél évvel a választások előtt elővenni ezt a *Voks* humana cselekményközpontú művet a Tett szándékát sejteti, s különösen, ha a dramaturg a vívótör-tollú *Eörsi István* (Simon István hamar feledett költő már próbálkozott a Tisztújítás átforgalmazásával Veszprémben, anno...) A néző tehát nagy durranást várt a bemutatótól — dobhártyaprobát —, de fülcsiklandóan pezsgő pukkant, nedű habzott, buborék szállt. Kellemes, szédítő ital, az üvegen feliratos címkével: „Kortés Korty”. Csak sajnálhatjuk, hogy *Eörsi*, a dramaturg visszafogta *Eörsit*, az író: ódon kifejezéseket cserélt ma inkább használtakra; kikanyarított néhány mondatnyit az alispán és a fogadós „félre” zúgolódásából, nehogy idő előtt lelepleződjön, hogy tisztában vannak a másikkal; icipici előjelenettel toldta az alispán magaslesi kukkolását... Az utolsó pillanatban azonban a rendszer-váltás keserű tapasztalatával az író *Eörsi* felzárkózik a dramaturg mellé, és — Nagy Ig-

náccal ellentétben — nem küldi melegebb éghajlatra a hatalom ülepközleléből nyal-finta Hajlós aljegyzőt, mivel az ő típusa a mindenkori győztes mellett nyelvel — sajátos köztisztasági alkalmazottként.

Bezerédy Zoltán — aki egy választást már rendezett a Csárdásban — mértéktartó finomsággal állította színre akciókkal és dúsfítva az akcióhiányos, kissé bőbeszédű vígjátékot egy pazarul zavaros díszletben, amely láttán sosem tudjuk, a szereplők kint vannak-e vagy bent, mi az a pajtatetőszerű előépítmény (Nagy Ignácnál veranda), miért az épületben kezdődik a kert, s ha netán melegházzal van szó, a szabad levegőről beszélve miért igényelnek napernyőt a szereplők. (A „kaposi városháza” szín viszont remek!) A rendezői kontrapunktok hatásosak: rakodó hatalmasok — robotos szegények, bor forgatta kortesnemesek —, visongva haladók művészet (*Pálffy Alice* hunleányi remeklése)... S A helység kalapácsának bunyóját előlegző tabló az elagya-bugyált korteshadról! Tehát: tisztújításra készül a vármege. A korrupt, nemesi előjogokat fogszikorgatva feladni kényszerülő Farkasfalvy alispán (beszélő nevek!) éppúgy hajt a posztért, mint a vérszemet kapott pesti ficsúr, az álliberális demagóg: dr. Heves. A közéleti kakaspárba egy szemétdombért duplázódik: magánéleti front nyílik közöttük a víg özvegy Arankaért, vagyonért. A kellemős célpont visszaló, és leteríti őket. Majd férjül veszi az erkölcsös, jellemes új alispánt, Tornyait, aki „fontolva halad”. Nem hét mérföldet lépő vasbocskor, hanem papucs lesz ezután alighanem, s ez a szép, okos emancipáci, az Aranka tudja majd, merre lépjen vele a vármege élén. A karikatúra tabló úgy teljes, ha van még egy nem politizáló — Nagy Ignác önparódiája? — főorvos, dr. Langyos, aki korteskedni kényszerül, s egy orvosi hitves, aki addig idealizálgatja

Hunyadkürti György és Csapó Virág

ábrándjaiban a politikát, amíg — szó szerint — alá nem kerül. Kell még két bunkó kortesnemes, aki arrafelé rügyezik, amerről itallal locsolják.

A mai módszerekhez képest kifejezetten finom és naiv múlt századi választási praktikák, intrikák vígjátéka kellemes estét szerez a nézőnek Bezerédy professzionista elővezetésében. Még akkor is, ha szereposztási kényszerűségek vagy csak színészi értelmesség miatt a mulatság nem lett még hévebb. Az én tapsrendem az udvarias, mondhatni tenyértisztogató mozdulattól a peccenyepirosra csapdosásig: *Znamenák István* (mert a dr. Heves-torzképhez szükséges színészi erőt, tán még a humort is felélte benne Néror), *Csapó György* (mivel a „falvyt” hozza, a „farkassal” adós marad), *Tóth Béla* (főszereppé növeszt egy epizódot a jó szóért is fizetni kész, ám az üzletben pardont nem ismerő zsidóval), *Spindler*

Béla (aki a passzív tisztesség unalmát játékindigenciával, újra megtalálta középhangjával teszi élvezhetővé), *Böröcsök Enikő* és *Pogány Judit* (mert előbbi maga az élet a színen, utóbbi önpersziflázsa a „politikus” orvosnéval kedves gesztus), *Kelemen József* és *Törköly Levente* (magyar Bobcsinszkij és Dobcsinszkij, akik a hitványságot képesek bocsánatos bűné enyhíteni bumbfordi bájjukkal), *Hunyadkürti György* (fegyelmezett komédiázása erény: így nőhet szinte moliére-i rászédetté), *Csapó Virág* (szép, romlot-tacska szobalányával Pogány Judit egykorvolt, Patikabeli cselédkéjének revelációját képes megidézni), és *...Lipics Zsolt* százszerű jellemtanulmánya a mindenkori túlélőről. Ő mindig a győztes pártján áll.

Hevesi András dalválogatása, zenéje, *Cselényi Nóra* jelmezei eklekticizmusukkal kortalanítják az előadást.

Leskó László